

ارزیابی ساختار و محتوای پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی^۱

زهرا اسدالهی^۲

دکتر محسن نوکاریزی^۳

چکیده

پژوهش حاضر به روش ارزیابانه انجام گرفته و هدف آن، ارزیابی ساختار و محتوای پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی «سید»، «مگ ایران» و «نماتن» است. اطلاعات در بخش ساختار از طریق سیاهه واری و در بخش محتوا از طریق مشاهده و مصاحبه سازمان یافته با مدیران سه پایگاه گردآوری شد. میزان مطابقت سه پایگاه سید، مگ ایران و نماتن با معیارهای ساختار به ترتیب ۵۰/۴۳٪، ۵۴/۷۰٪ و ۴۱/۸۸٪ برآورد شد. نتایج حاصل از ارزیابی جامعیت، گویای آن بود که پایگاه مگ ایران بیشترین جامعیت (۳۶/۳۵٪) را در مقایسه با مجله‌های کل کشور، و پایگاه سید بیشترین جامعیت (۹۴٪) را در مقایسه با مجله‌های علمی و پژوهشی دارند. بر اساس بررسی‌های صورت گرفته در پوشش موضوعی، پایگاه سید در حوزه موضوعی پزشکی و پیراپزشکی غنی‌تر بود، ولی پایگاه‌های مگ ایران و نماتن در حوزه موضوعی علوم انسانی، مجله‌های بیشتری را دربرداشتند. پایگاه نماتن بر خلاف دو پایگاه سید و مگ ایران، به دلیل استفاده از زبان نمایه‌سازی کنترل شده، روند مشخص و منسجمی برای نمایه‌سازی مجله‌ها داشت. پایگاه‌های سید و مگ ایران به دلیل روزآمدسازی روزانه، و پایگاه نماتن به دلیل پوشش گذشته‌نگر وسیع‌تر، در شرایط بهتری قرار داشتند. نتایج حاصل از بررسی ویژگیهای منحصر به فرد ساختاری و محتوایی پایگاه‌ها مبین

۱. برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی به راهنمایی دکتر محسن نوکاریزی.

۲. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی از دانشگاه بیرجند.

۳. استادیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه بیرجند.

آن بود که پایگاه سید از این نظر در رتبه نخست قرار دارد. یافته‌های حاصل از محاسبه همپوشانی سنتی نشان داد بیشترین همپوشانی بین پایگاه‌های مگ‌ایران و نامتن (۲۳/۸۲٪) و کمترین همپوشانی بین دو پایگاه سید و نامتن (۰/۶۷٪) بود. همپوشانی کلی بین سه پایگاه نیز ۵/۱۲٪ برآورد شد. محاسبه همپوشانی نسبی در پایگاه مگ‌ایران (۱۰/۴۷٪) بود. به طور کلی، هر سه پایگاه می‌توانند با توجه بیشتر به معیارهای مطرح شده در سیاهه و آرسی، بر قابلیت‌های ساختاری خود بیفزایند. در بخش محتوا نیز افزایش جامعیت و توسعه پوشش موضوعی، استفاده از رویکرد ترکیبی، یعنی زبان آزاد و کنترل شده، عدم گزینش در نمایه‌سازی، افزایش پوشش گذشته‌نگر و کاهش دوره روزآمدسازی، در هر سه پایگاه توصیه می‌شود.

کلیدواژه‌ها: پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌ها، پایگاه اطلاعاتی سید، پایگاه اطلاعاتی مگ‌ایران، پایگاه اطلاعاتی نامتن، نشریه‌های ایرانی، ساختار پایگاه‌های اطلاعاتی، محتوای پایگاه‌های اطلاعاتی.

مقدمه

طی سالهای گذشته، شاهد رشد فزاینده‌ای در تولید و انتشار منابع الکترونیکی بوده‌ایم. همگام با گسترش انتشار منابع الکترونیکی، بر تعداد مجله‌های الکترونیکی افزوده شده است. ویژگیهایی چون سرعت روزآمدسازی، کاهش هزینه‌های انتشار، ارائه امکانات مختلفی که در نشریه‌های چاپی میسر نبود و نیز تسهیل اشاعه دستاوردهای پژوهشی با هزینه‌ای اندک و در کمترین زمان، افزایش قابلیت دستیابی، انعطاف‌پذیری و تعامل، باعث شده است تا گرایش فزاینده‌ای به سوی تهیه نسخه‌های الکترونیکی پیاپی و مجله‌های چاپی ایجاد شود (سوآرنا، کالیان، پراکاسان و کومار^۱، ۲۰۰۲).

هر چند تاریخ پیدایش مجله‌های الکترونیکی به سال ۱۹۷۶ برمی‌گردد، نخستین مجله داوری شده تمام متن الکترونیکی با عنوان Online Journal of Current Clinical Trials (OJCCT) در دهه ۱۹۹۰ انتشار یافت (کیهانی، ۱۹۹۳). انتشار مجله‌ها به صورت الکترونیکی سبب شده بسیاری از پایگاه‌های اطلاعاتی کتابشناختی،

1. Swarna, Kalyane, Prakasan, and Kumar.

مقاله‌ها را به صورت متن کامل ارائه کنند و امکان جستجو و دسترسی پیوسته به متن کامل مجله‌ها فراهم شود. هم‌اکنون پایگاه‌های اطلاعاتی بسیاری از طریق وب قابل دسترسی هستند که از آن جمله می‌توان به پایگاه‌های بزرگ اطلاعاتی نظیر دیالوگ، اِبسکو و پروکوئست^۱ اشاره کرد.

همزمان با افزایش تعداد مجله‌های الکترونیکی و پایگاه‌های ارائه دهنده آنها در کتابخانه‌ها، کتابداران با مشکلات تازه‌ای روبه‌رو شده‌اند. مباحثی چون مدیریت و ارزیابی پایگاه‌های اطلاعاتی مجله‌ها، سفارش، ارائه خدمات، شیوه اشتراک، شیوه تهیه و ارائه گزارش از میزان استفاده، از جمله این مباحث هستند. نبود الگویی واحد در تولید، انتشار و اشاعه پایگاه‌های اطلاعاتی مجله‌ها، مشکل اساسی در تولید و انتشار مجله‌های الکترونیکی است (لوتر^۲، ۲۰۰۰).

با توجه به افزایش مقاله‌های نشریه‌ها، کنفرانسها و سمینارها در ایران، اطلاع از وجود این مدارک و امکان دستیابی سریع و مستمر به محتوای اطلاعاتی آنها، اهمیت خاصی دارد. این مهم جز از طریق سازماندهی و پردازش اطلاعات در قالب پایگاه‌های اطلاعاتی، میسر نخواهد شد. در همین راستا، چندی است در کشور ما طراحی پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی آغاز شده و فعالیت‌های پراکنده‌ای توسط برخی سازمانها در خصوص ارائه شکل الکترونیکی نشریه‌ها، به صورت پیوسته یا ناپیوسته انجام گرفته است.

از بین پایگاه‌هایی که به طور پیوسته شکل الکترونیکی نشریه‌های ایرانی را ارائه می‌دهند، سه پایگاه «سید»، «مگ ایران» و «نمامتن» جامعیت و پوشش موضوعی گسترده‌تری دارند. از طرفی، مدت زمان بیشتری از طراحی آنها می‌گذرد^۳، بنابراین امکانات بالاتری نسبت به سایر پایگاه‌ها دارند و برای کاربران نیز شناخته شده‌ترند.

1 Dialog, Ebsco and ProQuest.

2 Luther.

۳. شایان ذکر است، سابقه نمامتن به سابقه بانک اطلاعاتی فهرستگان برمی‌گردد.

اما مشخص نیست که هر یک از پایگاه‌های اطلاعاتی نشریه‌های ایرانی سید، مگ‌ایران و نامتن از نظر ساختار و محتوا چه ویژگی‌هایی دارند و به چه میزان با معیارهای ارزیابی ساختار منطبق هستند؟ همپوشانی بین هر یک از پایگاه‌های یاد شده چه اندازه است و کدام یک از پایگاه‌ها از نظر ساختار و محتوا در وضعیت بهتری قرار دارند؟ دستیابی به محتوا و ساختار مناسب و کارآمد و توسعه خدمات پایگاه‌ها، از طریق بازخوردهای حاصل از ارزیابی و بررسی میسر خواهد شد؛ بنابراین در پژوهش حاضر سعی شده برای پاسخگویی به سؤالهای یاد شده، ساختار و محتوای سه پایگاه اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی سید، مگ‌ایران، و نامتن ارزیابی شود.

سؤالهای پژوهش

۱. وضعیت پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی سید، مگ‌ایران و نامتن بر اساس معیارهای ارزیابی ساختار چگونه است؟
۲. وضعیت پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی سید، مگ‌ایران و نامتن بر اساس معیارهای ارزیابی محتوا چگونه است؟
۳. میزان انطباق پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی سید، مگ‌ایران و نامتن با معیارهای ارزیابی ساختار چگونه است؟
۴. وضعیت پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی سید، مگ‌ایران و نامتن از نظر ویژگیهای منحصر به فرد ساختاری و محتوایی، چگونه است؟
۵. همپوشانی بین پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی سید، مگ‌ایران و نامتن، چه اندازه است؟

پیشینه پژوهش

بررسی و ارزیابی پایگاه‌های اطلاعاتی از جمله اقدامهایی است که طی سالهای اخیر توجه بسیاری از پژوهشگران رشته کتابداری و رایانه را به خود جلب نموده است. در ادامه به تعدادی از بررسی‌های انجام گرفته روی وبسایتها، پایگاه‌های اطلاعاتی، و مجله‌های الکترونیکی که به موضوع این پژوهش مرتبط‌تر است، اشاره می‌شود.

«اکبری» (۱۳۸۴) در نقد محتوا و ساختار پایگاه اطلاع‌رسانی «الشیعه» کاستیهای محتوایی این پایگاه را به شرح ذیل مطرح کرد: ارائه صرف متون در اغلب گزینه‌ها، توجه نکردن به سایر قالبهای عرضه اطلاعات، ذکر نکردن مآخذ مطالب، نبود انسجام بین گزینه‌های صفحه نخست و یا حتی صفحه دوم، استفاده نکردن از ملاکهای منطقی در طبقه‌بندی محتوا و بی‌توجهی به ارائه خدماتی خاص برای کاربران با وجود امکان عضویت در پایگاه، نداشتن امکان جستجوی پیشرفته، نمایش نامناسب اطلاعات کتابهای بازیابی شده، روزآمد نشدن بخش تازه‌های پایگاه و مشکل دسترسی به موضوعات فرعی ذیل هر موضوع.

«ابراهیمی» (۱۳۸۵) وضعیت نمایه‌سازی و میزان همپوشانی عنوانهای مقاله‌ها و مجله‌های موجود در سه پایگاه اطلاعاتی نمایه، مقاله‌های فارسی و مقاله‌های فرهنگی فارسی را بررسی کرده است.

یافته‌ها نشان داد بیشترین تعداد رکوردها متعلق به پایگاه اطلاعاتی نمایه با ۴۹/۵٪ و بیشترین تعداد مجله‌ها نیز متعلق به این پایگاه با ۴۶/۵٪ بود. بیشترین توصیفگرها اختصاص یافته به مدارک، به پایگاه اطلاعاتی مقاله‌های فرهنگی فارسی و کمترین تعداد توصیفگر به پایگاه اطلاعاتی نمایه تعلق داشت. هر سه پایگاه از روش دستی برای نمایه‌سازی استفاده نموده و پایگاه اطلاعاتی مقاله‌های فرهنگی

فارسی و نمایه از زبان نمایه‌سازی کنترل شده، ولی پایگاه مقاله‌های فارسی از ترکیب زبان نمایه‌سازی کنترل شده و طبیعی استفاده می‌کردند.

«مهراد و زاهدی» (۱۳۸۶) محیط رابط کاربر دو میزبان داخلی (کتابخانه منطقه‌ای علوم و تکنولوژی و پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران) را با چهار میزبان خارجی (Ebsco، Elsevier، Emerald، Proquest) عرضه‌کننده پایگاه‌های اطلاعاتی، مقایسه کردند. با استفاده از سیاهه واریسی جامعی متشکل از پنج بخش شامل خصیصه‌های کلی، جستجو، بازیابی، نمایش و کاربرپسندی، تلاش شد تا ضمن شناخت ویژگیها و نقاط ضعف هر یک از میزبانهای داخلی و خارجی، محیط رابط کاربر آنها با یکدیگر مقایسه شود.

یافته‌ها نشان داد در میزبانهای داخلی به ترتیب کتابخانه منطقه‌ای علوم و تکنولوژی و پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران و در میزبانهای خارجی به ترتیب Ebsco، Emerald، Proquest و Elsevier در پنج خصیصه مورد بررسی دارای بیشترین ویژگیها بودند.

«عصاره و پاپی» (۱۳۸۷) کیفیت ۱۴ وبسایت کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی ایران را ارزیابی کردند. پژوهشگران از ابزار ارزیابی کیفیت وبسایتها^۱ استفاده نمودند. یافته‌ها نشان داد ویژگیهای مخاطبان، هدف وبسایت، بارگذاری و پایدار بودن ساختار، در سطح خوبی قرار دارد. ویژگیهای میزان سهولت جستجو، گرافیک، وجود سابقه و پیشینه علمی نویسنده یا تالگان و هدف مشخص برای محدوده اطلاعاتی، در سطح متوسط، و روزآمد بودن مطالب و پیوندهای درونی، در سطح پایینی بود.

.....
1. Website Quality Evaluation Tool (WQET).

«آندری چاک^۱ و همکاران» (2003) سه پایگاه اطلاعاتی نشریه‌ها^۲ را بر اساس سه خصیصه کلی «محیط رابط»، «محتوا» و «هزینه» و به منظور تعیین اولویت هر یک از این پایگاه‌ها برای کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی ارزیابی کردند. مؤلفه‌های کاربرپذیری، قابلیت‌های جستجو و کیفیت راهنمای پایگاه از محیط رابط، و مؤلفه‌های گسترده، روزآمدی، جامعیت، دقت و انسجام، استنادها و چکیده‌های پایگاه از محتوا، بررسی شد. نتایج نشان داد برای کتابخانه‌های عمومی اولویت تهیه به ترتیب پایگاه‌های elibrary، CBCA، و ASP و برای کتابخانه‌های دانشگاهی اولویت تهیه به ترتیب پایگاه‌های ASP، CBCA، eLibrary بود.

«گاول و آیزلید»^۳ (2008) همپوشانی در عنوان مجله‌های نمایه شده در دو پایگاه استنادی Web of Science و Scopus را بررسی کردند. برای محاسبه این همپوشانی، از فهرست عنوانهای مجله‌های تهیه شده توسط تولیدکنندگان هر دو پایگاه استفاده گردید. بر اساس یافته‌های پژوهش، از ۲۲۵۹۱ عنوان مجله نمایه شده توسط هر دو پایگاه، ۷۴۳۴ عنوان بین هر دو پایگاه مشترک، ۶۲۵۶ عنوان مجله در Scopus و ۱۴۶۷ عنوان در Web of Science منحصر به فرد بود.

روشها

این پژوهش به روش ارزیابانه انجام شد. جامعه پژوهش شامل سه پایگاه اطلاعاتی سید، مگ ایران، و نامتن بود. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش ساختار سیاهه واری و در بخش محتوا و ویژگیهای منحصر به فرد ساختاری و محتوایی، مشاهده و مصاحبه سازمان یافته با مدیران سه پایگاه بود. با جستجو در منابع مختلف

.....
1. Andrychuk.

2. elibrary Plus Canada Academic Search Premire (ASP), Canadian Business and Current Affairs (CBCA).

3. Gavel and Iselid.

و در سایت مؤسسه بین‌المللی استاندارد (ایزو) مشخص شد هیچ‌گونه سیاهه استاندارد و قابل پیشنهادی برای ارزیابی پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌ها وجود ندارد؛ بنابراین تلاش شد سیاهه واریسی توسط پژوهشگر تهیه شود. بدین منظور، منابع موجود در حوزه ارزیابی و بررسی پایگاه‌های اطلاعاتی، وب‌سایتها و به طور کلی منابع اینترنتی بررسی و سعی شد اقلامی که همخوانی بیشتری با مقتضیات پژوهش دارند انتخاب و سیاهه‌ای جدید بر مبنای آنها تنظیم گردد. بررسی متون نمایانگر آن بود که معیارهای ارزیابی دو مقاله بیش از دیگران به این پژوهش مرتبط بود: نخست معیارهایی که «ویلار و زومر» (2005) برای ارزیابی و مقایسه محیط رابط کاربر پایگاه‌های اطلاعاتی ساینس دایرکت، پروکوئست، ابسکو و امرالد^۱ به کار برده‌اند، و دوم معیارهای سیاهه واریسی «براون» (2003) برای مقایسه نسخه‌های مختلف پایگاه اطلاعاتی اریک^۲. بنابراین، این دو اثر مبنای تنظیم سیاهه اولیه این پژوهش قرار گرفت. با مشاهده‌ها و بررسیهایی که پژوهشگر طی جستجو و تعامل با پایگاه‌های اطلاعات مورد بررسی در این پژوهش انجام داد، معیارهایی که مختص ارزیابی پایگاه‌های اطلاعاتی نشریه‌ها بود، تعیین و به سیاهه آغازین اضافه شد. سرانجام سیاهه واریسی جامعی در چهار مقوله جستجو، نمایش، ارزیابی و کاربرپسندی، که دارای ۱۱۷ معیار بود، تنظیم و تکمیل شد.

برای ارزیابی محتوای پایگاه‌های اطلاعاتی، از برخی از معیارهای مورد نظر «جاکسو» (2001) و «ولامبرت»^۳ (۱۳۸۰) استفاده شد. این معیارها عبارتند از: جامعیت، پوشش موضوعی، روزآمدی و وضعیت نمایه‌سازی. برای مشخص کردن جامعیت و پوشش موضوعی، از سیاهه مجله‌های کل کشور استفاده شد. سیاهه

1. Science Direct, ProQuest, Ebsco, & Emerald.

2. ERIC.

3. Jacso and Lambert.

مجله‌های علمی و پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مبنای تعیین جامعیت مجله‌های علمی و پژوهشی پایگاه‌ها قرار گرفت. به منظور تعیین همپوشانی، عنوانهای مجله‌های مشترک سه پایگاه مشخص و سپس همپوشانی سنتی و نسبی پایگاه‌ها محاسبه شد.

برای تعیین روایی ابزار گردآوری داده‌ها، سیاهه‌ واری در اختیار شش نفر از صاحب‌نظران و استادان حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی و مدیران پایگاه‌های اطلاعاتی قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش آمار توصیفی انجام شد؛ بدین صورت که بر اساس معیارهای مطرح شده در ذیل چهار مقوله کلی سیاهه واری، در صورت دارا بودن آن معیار عدد یک و در صورت نداشتن آن معیار، عدد صفر منظور گردید. در پایان، بر اساس امتیازهایی که پایگاه‌ها در هر مقوله کسب نموده‌اند، تحلیل و بررسی صورت گرفت. در بخش محتوا، اطلاعات حاصل از مشاهده و مصاحبه سازمان یافته تحلیل و بررسی گردید.

یافته‌های پژوهش

در این بخش، ابتدا نتایج حاصل از ارزیابی ساختار سه پایگاه اطلاعاتی سید، مگ‌ایران و نامتن در چهار مقوله جستجو، نمایش، بازیابی و کاربرپسندی ارائه می‌گردد، سپس نتایج حاصل از ارزیابی محتوا نیز در چهار بخش پوشش موضوعی، جامعیت، نمایه‌سازی و روزآمدی به نمایش گذاشته می‌شود. در آخر هم نتایج حاصل از تعیین ویژگیهای منحصر به فرد ساختاری و محتوایی و محاسبه همپوشانی ارائه خواهد شد.

سؤال ۱: وضعیت پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی سید، مگ‌ایران و نامتن بر اساس معیارهای ارزیابی ساختار چگونه است؟

جستجو: در مقوله جستجو ۳۸ معیار در نظر گرفته شد و سه پایگاه سید، مگ ایران، و نامتن بر اساس این معیارها ارزیابی گردید. در جدول ۱ میزان برخورداری هر سه پایگاه اطلاعاتی از معیارهای جستجو با هم مقایسه شده است. یافته‌ها نشان داد از مجموع ۳۸ امتیاز این بخش، پایگاه مگ ایران و نامتن با کسب ۱۶ امتیاز (۴۲/۱۰٪) در رتبه نخست و پایگاه سید با کسب ۱۲ امتیاز (۳۱/۵۸٪) در رتبه دوم قرار دارند.

جدول ۱. امتیاز پایگاه‌های سید، مگ ایران و نامتن در مقوله معیارهای جستجو

معیار	پایگاه اطلاعاتی	سید	مگ ایران	نامتن
	امکانات مختلف جستجو:			
۱	جستجوی ساده	۱	۱	۱
	جستجوی پیشرفته			
	امکان استفاده از عملگرهای بولی:			
۱	AND	۱	۱	۱
۱	OR	۱	۱	۱
۰	NOT	۰	۱	۰
۰	امکان جستجوی همجواری	۰	۰	۰
۱	امکان جستجوی عبارتی	۰	۱	۱
۱	امکان استفاده از عملگرهای کوتاه‌سازی (ریشه‌سازی)	۰	۰	۱
	سایر گزینه‌های محدود کردن جستجو (جستجوی میدانی)			
۱	عنوان مجله	۱	۱	۱
۱	عنوان مقاله	۱	۱	۱
۱	نویسنده	۱	۱	۱
۰	شماره	۰	۰	۰
۰	صفحه	۰	۰	۰
۰	جلد	۰	۰	۰
۱	متن مجله	۰	۱	۱
۱	کلیدواژه	۱	۰	۱
۱	موضوع مقاله	۰	۰	۱

معیار	پایگاه اطلاعاتی	سید	مگ ایران	نماتن
	موضوع مجله	۱	۰	۱
	چکیده	۱	۰	۰
	شابن	۱	۰	۰
	دوره انتشار	۰	۱	۰
	محل انتشار (شهر، نشانی)	۰	۱	۰
	سال انتشار	۰	۰	۱
	صاحب امتیاز	۰	۱	۱
	مدیر مسئول	۰	۱	۱
	سر دبیر	۰	۱	۱
	سایر امکانات جستجو			
	ارائه فهرست الفبایی نشریه‌ها	۱	۱	۰
	ارائه فهرست موضوعی نشریه‌ها	۱	۱	۰
	امکان دسترسی به اصطلاحنامه	۰	۰	۰
	ارائه سیاهه بازرارنده	۰	۰	۰
	امکان جستجو در نمایه	۰	۰	۰
	قابل جستجو بودن واژه‌های ارائه شده در فهرست نتایج	۰	۰	۰
	امکان اصلاح خود کار املائی واژه‌ها و پیشنهاد واژه مناسب	۰	۰	۰
	امکان اصلاح و پیشنهاد راهبرد جستجو با گزینه‌ای مشخص	۰	۰	۰
	امکان ذخیره راهبرد جستجو	۰	۰	۰
	امکان ذخیره تاریخچه جستجوهای انجام شده	۰	۰	۰
	امکان ترکیب راهبرد جستجوی چندین جستجوی قبلی	۰	۰	۰
	امکان جستجو در نتایج	۰	۰	۰
	امکان حذف محتویات درون فیلدها با گزینه‌ای مشخص	۰	۰	۰
	جمع کل (۳۸ مؤلفه)	۱۲ (۳۱/۵۸٪)	۱۶ (۴۲/۱۰٪)	۱۶ (۴۲/۱۰٪)

نمایش: وضعیت نمایش سه پایگاه سید، مگ ایران و نماتن، با در نظر گرفتن معیار ارزیابی شد. در جدول ۲، میزان برخورداری هر سه پایگاه اطلاعاتی از معیارهای نمایش با هم مقایسه شده است. از مجموع ۳۷ امتیاز این بخش، پایگاه مگ

ایران با کسب ۲۶ امتیاز (۷۰/۲۸٪) در رتبه نخست، پایگاه سید با کسب ۲۵ امتیاز (۶۷/۵۷٪) در رتبه دوم و نامتن با کسب ۱۹ امتیاز (۵۱/۳۵٪) در رتبه آخر قرار گرفت.

جدول ۲. امتیاز پایگاه‌های سید، مگ ایران و نامتن در مقوله معیارهای نمایش

معیار	پایگاه اطلاعاتی	سید	مگ ایران	نامتن
	قابلیت نمایش پیشینه‌ها در قالب‌های گوناگون:			
	زبان نشانه‌گذاری فرامتن	۰	۱	۱
	مدرک قابل حمل	۱	۱	۱
	تصویر	۰	۰	۱
	قابلیت تغییر پیش فرض نمایش پیشینه‌ها بر اساس:			
	ربط	۰	۰	۰
	نویسنده	۰	۰	۰
	تاریخ انتشار	۰	۰	۰
	عنوان	۰	۰	۰
	اطلاعات ارائه شده برای هر مقاله بازایی شده:			
	عنوان مقاله	۱	۱	۱
	عنوان مجله	۱	۱	۱
	نویسنده (گان)	۱	۱	۱
	صفحه	۱	۱	۱
	کلیدواژه	۱	۰	۰
	چکیده	۱	۱	۰
	حجم مدرک	۰	۱	۰
	تعداد استناد به مقاله	۱	۰	۰
	مقاله‌های مرتبط	۰	۰	۰
	اطلاعات ارائه شده برای هر مجله بازایی شده:			
	عنوان مجله	۱	۱	۱
	شابن	۱	۱	۰
	دوره انتشار	۱	۱	۰
	سال انتشار	۱	۱	۱

معیار	پایگاه اطلاعاتی		
	سید	مگ‌ایران	نماتن
شماره	۱	۱	۱
رتبه علمی	۱	۱	۰
موضوع	۰	۱	۱
صاحب امتیاز	۱	۱	۱
مدیرمسئول	۱	۱	۱
سر دبیر	۱	۱	۱
هیئت تحریریه	۰	۱	۰
طرح روی جلد مجله	۱	۱	۰
آدرس	۱	۱	۱
تلفن	۱	۱	۱
نمبر	۱	۱	۰
پست الکترونیکی	۱	۱	۰
وبسایت	۱	۱	۱
آرشیو	۱	۱	۰
سایر قابلیت‌های نمایش:			
قابلیت نمایش برجسته واژه‌های جستجو شده	۱	۰	۱
قابلیت ارائه خودکار راهبرد جستجو در صفحه نمایش	۰	۰	۱
قابلیت نمایش خودکار تاریخچه جستجو در صفحه نمایش	۰	۰	۰
جمع کل (۳۷ مؤلفه)	۲۵ (/۶۷/۵۷)	۲۶ (/۷۰/۲۸)	۱۹ (/۵۱/۳۵)

بازیابی: در مقوله بازیابی ۱۱ معیار در نظر گرفته شد و سه پایگاه سید، مگ‌ایران و نماتن بر اساس این معیارها ارزیابی گردید. در جدول ۳، میزان برخورداری هر سه پایگاه اطلاعاتی از معیارهای بازیابی با هم مقایسه شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، از مجموع ۱۱ امتیاز این بخش، پایگاه سید و

مگ ایران با کسب ۸ امتیاز (۷۲/۷۳٪) به طور مشترک در رتبه نخست، و پایگاه نامتن با کسب ۴ امتیاز (۳۶/۳۶٪) در رتبه بعدی قرار گرفتند.

جدول ۳. امتیاز پایگاه‌های سید، مگ ایران و نامتن در مقوله معیارهای بازیابی

معیار	پایگاه اطلاعاتی		
	مگ ایران	سید	نامتن
			مسیریابی در نتایج:
	۱	۱	حرکت به صفحه بعد
	۱	۱	حرکت به صفحه قبل
	۱	۱	حرکت به صفحه دلخواه
			سایر قابلیت‌ها:
	۰	۰	قابلیت ایجاد تغییر در تعداد نتایج جستجو
	۰	۱	قابلیت نشانه گذاری نتایج جستجو
	۱	۱	قابلیت چاپ نتایج جستجو
	۱	۱	قابلیت ذخیره سازی نتایج جستجو
	۱	۰	قابلیت ارسال نتایج از طریق پست الکترونیکی
	۰	۱	قابلیت دسترسی به تعداد منابع و مآخذ متن بازیابی شده از طریق فرایبوند
	۱	۱	قابلیت سفارش دادن مقاله به طور پیوسته
	۱	۰	قابلیت اشتراک مجله به طور پیوسته
	۸	۸	جمع کل (۱۱ مقوله)
	(۷۲/۷۳٪)	(۷۲/۷۳٪)	(۳۶/۳۶٪)

کاربرپسندی: وضعیت کاربرپسندی سه پایگاه با در نظر گرفتن ۳۱ معیار ارزیابی شد. در جدول ۴، میزان برخورداری هر سه پایگاه از معیارهای کاربرپسندی به نمایش درآمده است. از مجموع ۳۱ امتیاز این بخش، پایگاه سید و مگ ایران با کسب ۱۴ امتیاز (۴۵/۱۶) به طور مشترک در رتبه نخست پایگاه نامتن با ۱۱ امتیاز (۳۵/۴۸) در رتبه بعدی قرار گرفتند.

جدول ۴. امتیاز پایگاه‌های سید، مگ‌ایران و نامتن در مقوله معیارهای کاربرپسندی

معیار	پایگاه اطلاعاتی	سید	مگ‌ایران	نامتن
	مسیریابی:			
	وجود پیوند به صفحه اصلی در هر صفحه	۱	۱	۰
	حرکت به صفحه بعد	۰	۰	۰
	حرکت به صفحه قبل	۱	۰	۰
	راهنما:			
	وجود گزینه راهنما در هر صفحه	۰	۰	۰
	امکان جستجو در متن راهنما	۰	۰	۰
	ارائه پیامهایی به منظور آگاهی کاربر از چگونگی ادامه جستجو	۰	۰	۰
	توضیح روشهای جستجو به صورت جامع و به زبان ساده	۰	۱	۱
	خدمات آگاهی رسانی جاری:			
	پست الکترونیکی	۰	۱	۰
	آ.ر.اس.اس.	۰	۱	۰
	خدمات پشتیبانی:			
	پست الکترونیکی	۱	۱	۱
	آدرس پستی	۱	۱	۱
	تلفن تماس	۱	۱	۱
	پرسشهای متداول	۰	۰	۰
	ارائه آمار از:			
	کاربران آن‌لاین	۰	۰	۰
	کاربران حقیقی	۰	۰	۰
	کاربران حقوقی	۰	۱	۱
	قابلیت ایجاد پرونده شخصی:			
	مجله‌های مورد علاقه	۰	۱	۰
	مقاله‌های مورد علاقه	۱	۰	۰
	سایر قابلیتها:			
	استفاده از تعداد استاندارد رنگ	۱	۱	۱
	امکان تغییر رنگ صفحه نمایش	۰	۰	۰
	امکان تغییر اندازه قلم صفحه نمایش	۰	۰	۰

معیار	پایگاه اطلاعاتی	سید	مگ ایران	نماتن
	امکان تغییر زبان محیط رابط کاربر	۱	۰	۱
	نیاز نداشتن به نرم‌افزار خاص برای مشاهده نتایج	۱	۱	۰
	وجود نقشه پایگاه	۰	۰	۰
	مشخص بودن تاریخچه هدفهای پایگاه	۱	۱	۰
	ارائه آخرین تاریخ روزآمدسازی	۰	۰	۰
	سادگی و نظم محیط رابط کاربر	۱	۰	۱
	یکدستی و انسجام واژگان محیط رابط کاربر	۱	۰	۱
	دارا بودن گواهی اعتبار	۰	۰	۰
	نبود پیوندهای کور	۱	۱	۱
	بیان شرایط دسترسی به خدمات	۱	۱	۱
	جمع کل (۳۱ مقوله)	۱۴ (/۴۵/۱۶)	۱۴ (/۴۵/۱۶)	۱۱ (/۳۵/۴۸)

سؤال ۲: وضعیت پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی سید، مگ ایران و نماتن بر اساس معیارهای ارزیابی محتوا چگونه است؟
جامعیت: مقایسه مجله‌های پایگاه‌ها با کل مجله‌های کشور نشان داد جامعیت پایگاه مگ ایران با تفاوت اندکی، بیش از جامعیت پایگاه نماتن و پایگاه سید کمترین جامعیت را داراست (جدول ۵).

جدول ۵. جامعیت پایگاه‌های سید، مگ ایران و نماتن در مقایسه با تعداد کل مجله‌های کشور

پایگاه اطلاعاتی	تعداد	درصد	تعداد کل مجله‌های کشور
سید	۳۹۲	۸/۴۲	۴۶۵۲
مگ ایران	۱۶۹۱	۳۶/۳۵	
نماتن	۱۵۵۳	۳۳/۳۸	

برای مقایسه جامعیت مجله‌های علمی و پژوهشی پایگاه‌ها، از بین مجله‌های دو پایگاه مگ ایران و نماتن، مجله‌های علمی و پژوهشی آنها مشخص و با کل

ارزیابی ساختار و محتوای پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی / ۱۲۹

مجله‌های علمی و پژوهشی وزارت علوم و وزارت بهداشت، مقایسه گردید (جدول ۶). از آنجا که پایگاه سید تنها دربردارنده مجله‌های علمی و پژوهشی است، از این نظر جامعیت بالاتری دارد.

جدول ۶. جامعیت پایگاه‌های سید، مگ‌ایران و نامتن در مقایسه با مجله‌های علمی و پژوهشی

پایگاه اطلاعاتی	تعداد	درصد	تعداد کل مجله‌های کشور
سید	۳۹۲	٪۹۴	۴۱۷
مگ‌ایران	۳۴۰	٪۸۱/۵۳	
نامتن	۱۴۳	٪۳۴/۲۹	

پوشش موضوعی: پایگاه سید با دارا بودن ۱۳۸ مجله (٪۳۵/۲۰) در حوزه موضوعی پزشکی و پیراپزشکی، بیشترین مجله را در این حوزه به خود اختصاص داده است. این پایگاه کمترین مجله (٪۰/۷۶) را در حوزه هنر و معماری دارد. پایگاه مگ‌ایران در حوزه علوم انسانی بیشترین تعداد مجله (٪۳۹/۵۰) و در حوزه هنر و معماری کمترین مجله (٪۰/۴/۲۶) را داراست. اکثر مجله‌ها (٪۳۴/۱۹) پایگاه نامتن در حوزه علوم انسانی است. این پایگاه در حوزه کشاورزی، کمترین مجله (٪۰/۳/۷۳) را پوشش می‌دهد (جدول ۷).

جدول ۷. پوشش موضوعی مجله‌های پایگاه‌های سید، مگ‌ایران و نامتن

کل	عمومی	پزشکی و پیراپزشکی	هنر و معماری	علوم انسانی	علوم پایه	کشاورزی	فنی و مهندسی	پوشش موضوعی پایگاه اطلاعاتی	
								مجله‌ها	درصد
۳۹۲	۰	۱۳۸	۳	۱۱۹	۲۹	۴۹	۵۴	مجله‌ها	سید
								درصد	
۱۶۹۱	۲۴۶	۲۲۲	۷۲	۶۶۸	۱۰۴	۷۸	۳۰۱	مجله‌ها	مگ‌ایران
								درصد	
۱۵۵۳	۴۵۹	۱۶۳	۸۳	۵۳۱	۶۹	۵۸	۱۹۰	مجله‌ها	نامتن
								درصد	

نمایه‌سازی: با توجه به اینکه در پایگاه‌های سید و مگ ایران امکان جستجو در متن مجله‌ها فراهم شده است و با در نظر گرفتن ملاحظات نرم‌افزاری، نمایه‌سازی در این دو پایگاه به زبان آزاد صورت می‌گیرد. اما در پایگاه نامتن، از زبان کنترل شده، اصطلاحنامه اصفا^۱ و سرعنوانهای موضوعی فارسی استفاده می‌شود. در پایگاه مگ ایران، میزان دسترسی کاربران به محتوای مجله‌ها، بر اساس خواسته مسئولان مجله‌ها تعیین می‌شود؛ بدین معنا که با وجود پرداخت حق عضویت توسط کاربران، تنها متن کامل آن دسته از مقاله‌هایی در اختیار آنها قرار می‌گیرد که مسئولان مجله تعیین کرده باشند، بنابراین ممکن است کاربر فقط به متن کامل برخی از مقاله‌های یک مجله دسترسی داشته باشد. در پایگاه نامتن، محتوای همه مجله‌ها، به استثنای مجله‌های عمومی، نمایه‌سازی می‌شود. بنابراین، شمول نمایه‌سازی در این دو پایگاه، گزینشی است. ولی در پایگاه سید، همه مطالب مجله‌ها نمایه‌سازی می‌شود و از این نظر گزینشی صورت نمی‌گیرد.

پوشش زمانی و دوره روزآمدسازی: پایگاه سید مجله‌ها را از سال ۱۳۷۹ تاکنون پوشش می‌دهد و به صورت روزانه، روزآمد و اطلاعات مجله‌ها بلافاصله پس از انتشار و یا پانزده روز پس از آن، وارد پایگاه می‌شود. مجله‌های مربوط به سال ۱۳۸۰ تاکنون در مگ ایران نمایه می‌شوند و دوره روزآمدسازی آنها روزانه است. گفتنی است، اطلاعات مجله‌ها بین سه روز تا یک هفته پس از انتشار مجله وارد پایگاه می‌شود. پوشش گذشته‌نگر نامتن از سال ۱۳۷۷ تاکنون است و ماهانه روزآمد و اطلاعات مجله‌ها بین یک تا دو ماه پس از انتشار آن وارد پایگاه می‌شود.

سؤال ۳. میزان انطباق پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی سید، مگ ایران و نامتن با معیارهای ارزیابی ساختار چگونه است؟

یافته‌های مربوط به میزان تطبیق سه پایگاه مورد بررسی با معیارهای ارزیابی، در جدول ۸ نمایش داده شده است. از کل ۱۱۷ امتیاز، پایگاه‌های سید، مگ ایران و

.....
۱. اصطلاحنامه فرهنگی فارسی

ارزیابی ساختار و محتوای پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی / ۱۳۱

نماتن به ترتیب با دارا بودن ۵۹، ۶۴ و ۴۹ امتیاز به میزان ۵۰/۴۳٪، ۵۴/۷۰٪ و ۴۱/۸۸٪ معیارهای مطرح شده در سیاهه واریسی را در طراحی ساختار خود به کار گرفته‌اند.

سؤال ۴. وضعیت پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی سید، مگ‌ایران و نماتن از نظر ویژگیهای منحصر به فرد ساختاری و محتوایی چگونه است؟

جدول ۸. میزان انطباق پایگاه‌های سید، مگ‌ایران و نماتن با معیارهای ساختار

نماتن		مگ‌ایران		سید		پایگاه اطلاعاتی معیار
درصد	امتیاز	درصد	امتیاز	درصد	امتیاز	
۴۲/۱۰٪	۱۶	۴۲/۱۰٪	۱۶	۳۱/۵۸٪	۱۲	معیارهای جستجو (۳۸)
۵۱/۳۵٪	۱۹	۷۰/۲۸٪	۲۶	۶۷/۵۷٪	۲۵	معیارهای نمایش (۳۷)
۳۶/۳۶٪	۴	۷۲/۷۳٪	۸	۷۲/۷۳٪	۸	معیارهای بازیابی (۱۱)
۳۵/۴۸٪	۱۱	۴۵/۱۶٪	۱۴	۴۵/۱۶٪	۱۴	معیارهای کاربرپسندی (۳۱)
۴۱/۸۸٪	۴۹	۵۴/۷۰٪	۶۴	۵۰/۴۳٪	۵۹	مجموع امتیازها (۱۱۷)

پس از بررسی دقیق محیط رابط کاربر پایگاه‌های اطلاعاتی مورد بررسی، ویژگیهای منحصر به فرد ساختاری و محتوایی این پایگاه به شرح زیر گردآوری شد:

- ویژگیهای منحصر به فرد پایگاه سید

۱. ارائه گزارش استنادی نشریه‌های علمی و پژوهشی کشور از طریق ضریب تأثیر و ضریب آنی^۱
۲. ارائه سیاهه مقاله‌ها و نویسندگان پراستناد کشور از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶
۳. ارائه ضریب تأثیر ده نشریه برتر کشور
۴. ارائه سیاهه دانشمندان منتخب ایرانی به گزارش مؤسسه اطلاعات علمی
۵. راهنمای مراجعه سریع به مؤسسه اطلاعات علمی

.....
1. Impact Factor and Immediacy Index.

۶. ارائه بیشترین مقاله‌های فروگذاری شده از پایگاه، طی هفته پیش
۷. امکان دریافت فرم سفارش کتاب و مقاله از کتابخانه بریتانیا
۸. ارائه فهرست الفبایی نویسندگان همراه با تعداد مقاله‌هایی که در مجله‌های نمایه شده در پایگاه ارائه کرده‌اند
۹. خدمات ارسال الکترونیکی مقاله‌ها و رهگیری پیشرفت کار توسط نویسندگان
۱۰. تدارک دسترسی به مجموعه مقاله‌های پژوهشگران ایرانی چاپ شده در نشریه‌های بین‌المللی
۱۱. ارائه فهرست همایش‌های علمی و پژوهشی کشور
۱۲. پیوند به بانک اطلاعات طرح‌های پژوهشی جهاد دانشگاهی
۱۳. پیوند به واحدها و پژوهشکده‌های جهاد دانشگاهی، دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی، وزارتخانه‌ها و سازمانهای دولتی.

- ویژگیهای منحصر به فرد پایگاه مگ ایران

۱. ارائه اطلاعات بسیار جامع از نشریه‌ها، افزودن بر موارد ذکر شده در سیاهه واریسی
۲. امکان دریافت روزانه عنوانهای برگزیده روزنامه‌ها
۳. امکان جستجو در متن روزنامه‌ها
۴. امکان معرفی سایت به دوستان
۵. امکان قراردادن سایت در صفحه نخست هنگام اتصال به اینترنت
۶. تعیین جایگاه موضوعی مجله‌بازایی شده به صورت سلسله‌مراتبی

ارزیابی ساختار و محتوای پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی / ۱۳۳

۷. تفکیک نشریه‌های موجود در پایگاه بر اساس رتبه علمی، نشریه‌های وابسته به دانشگاه‌ها، نشریه‌های تمام متن، و نشریه‌هایی که امکان اشتراک نسخه چاپی آنها از طریق پایگاه فراهم شده است

۸. ارائه شرایط پذیرش آگهی در سایت

۹. ارائه اخبار و مطالب حوزه مطبوعات.

- ویژگیهای منحصر به فرد پایگاه نامتن

۱. امکان محدود کردن جستجو به مقاله، نقد، گفتگو، گزارش، شعر و داستان

۲. اختصاص دادن یک شماره بازیابی به هر مقاله که امکان بازیابی مقاله را

در دفعات بعدی مراجعه کاربر به پایگاه، بدون نیاز به جستجوی مجدد عنوان مقاله فراهم می‌کند

۳. امکان جستجو در پایان‌نامه‌های دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و

تحقیقات

۴. امکان نصب نرم‌افزار نامتن بر روی شبکه داخلی سازمان‌ها، نهادها، و

دانشگاه‌ها به همراه دریافت ماهانه لوح فشرده اطلاعات در ازای پرداخت اشتراک
سالانه

۵. ارائه مدت زمان بازیابی نتایج

۶. امکان استفاده آموزشی دانشگاه‌ها، مراکز آموزشی و پژوهشی، و سازمانها

بدون پرداخت هزینه اشتراک به مدت یک ماه

یافته‌ها مبین آن است که پایگاه سید با ۱۳ ویژگی منحصر به فرد در رتبه

نخست و پایگاه‌های مگ ایران و نامتن در رتبه‌های بعدی جای دارند.

سؤال ۵: همپوشانی بین پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی سید، مگ‌ایران و نامتن چه اندازه است؟

برای تعیین همپوشانی سه پایگاه با استفاده از فرمول همپوشانی سنتی، ابتدا همپوشانی پایگاه‌ها دو به دو و سپس همپوشانی هر سه پایگاه محاسبه شد. همپوشانی پایگاه‌های سید و مگ‌ایران ۵/۴۱٪، پایگاه‌های سید و نامتن ۰/۶۷٪، پایگاه‌های مگ‌ایران و نامتن ۲۳/۸۲٪ و همپوشانی هر سه پایگاه ۵/۱۲٪ برآورد شد. بیشترین همپوشانی بین پایگاه‌های مگ‌ایران و نامتن، و کمترین آن بین پایگاه‌های سید و نامتن بود. نتایج محاسبه همپوشانی سنتی پایگاه نشان داد درصد همپوشانی در پایگاه سید ۴۵/۱۵٪، در پایگاه مگ‌ایران ۱۰/۴۷٪ و در پایگاه نامتن ۱۱/۴۰٪ است. به عبارت دیگر، به دلیل متفاوت بودن حجم پایگاه‌ها، مجله‌های پایگاه سید بیشترین همپوشانی را با مجله‌های دو پایگاه مگ‌ایران و نامتن دارند، ولی مجله‌های پایگاه مگ‌ایران کمترین همپوشانی را با مجله‌های دو پایگاه دیگر دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از ارزیابی پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی از نظر مطابقت با معیارهای ساختار مبین آن است که ساختار هر سه پایگاه در حد متوسط است ولی پایگاه مگ‌ایران نسبتاً مطابقت بیشتری با معیارهای سیاهه و ارسی دارد. به طور کلی، بهتر است هر سه پایگاه نسبت به گنجاندن آن دسته از معیارهای مطرح شده در سیاهه و ارسی که فاقد آن هستند، اقدام کنند. ضرورت این امر برای بخش جستجو بیشتر به چشم می‌خورد، چون قابلیت‌های ضعیف جستجو در یک پایگاه، محتوای آن را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد.

از بُعد جامعیت، پایگاه مگ‌ایران در مقایسه با کل مجله‌های کشور و پایگاه سید در مقایسه با مجله‌های علمی و پژوهشی جامعیت بیشتری دارند. به نظر می‌رسد

هر سه پایگاه باید تلاش کنند تا از نظر جامعیت نه به ادعای خود، بلکه به حد مطلوب نزدیک شوند.

از نظر پوشش موضوعی، پایگاه سید در حوزه موضوعی پزشکی و پیراپزشکی غنی است. یکی از دلایل این ویژگی آن است که نه تنها وزارت بهداشت، بلکه وزارت علوم نیز در حوزه علوم پزشکی، مجله‌های علمی و پژوهشی منتشر می‌کند، از این رو تعداد مجله‌های علوم پزشکی علمی و پژوهشی بیشتر است. توزیع نکردن موضوعی متعادل مجله‌ها، در هر سه پایگاه به چشم می‌خورد. این مسئله ممکن است ناشی از نبود توازن در پوشش موضوعی کل مجله‌های منتشر شده در کشور و یا به دلیل پایین تر بودن تولیدات علمی در برخی از رشته‌ها باشد. به طور کلی، به منظور تأمین نیاز اطلاعاتی کاربران در تمامی حوزه‌های موضوعی و افزایش کاربردپذیری هر سه پایگاه در دانشگاه‌ها و سازمانهای بیشتر، شایسته است مدیران آنها نسبت به افزودن مجله‌ها در موضوعاتی که کمتر مورد توجه قرار گرفته است، اقدام کنند.

پایگاه سید به دلیل نمایه‌سازی کل مطالب، وضعیت بهتری دارد. نمایه‌سازی گزینشی در دو پایگاه مگ ایران و نامتن، مانع دسترسی کاربران به محتوای برخی از مجله‌ها می‌شود. این امر نقطه ضعفی برای این دو پایگاه به شمار می‌آید. شایسته است هر سه پایگاه در نمایه‌سازی، رویکردی ترکیبی، زبان آزاد و کنترل شده در پیش گیرند و پایگاه مگ ایران و نامتن در نمایه‌سازی مقاله‌های مجله‌ها گزینشی عمل نکنند.

از نظر روزآمدسازی، هر سه پایگاه در سطح مطلوبی نیستند. آرشیو، یکی از ارکان اصلی در پایگاه‌های اطلاعاتی نشریه‌هاست و ناقص بودن آن مانع دسترسی کاربران به حجم وسیعی از مطالب می‌شود. این مسئله مغایر با هدف هر سه پایگاه،

یعنی ارائه حداکثر اطلاعات و خدمات به کاربران است. بنابراین، مطلوب است مدیران پایگاه‌ها آرشیو نشریه‌های خود را تکمیل کنند.

پایگاه سید دارای بیشترین ویژگی منحصر به فرد ساختاری و محتوایی بود. این ویژگیها در راستای رسالت دیگر این پایگاه، یعنی اطلاع‌رسانی به عنوان یک پایگاه استنادی است. پایگاه سید با بهره‌گیری از متخصصان حوزه علم‌سنجی، فعالیت‌های ارزنده‌ای در جهت تحلیل استنادی، اعتبارسنجی و رتبه‌بندی نشریه‌های علمی و پژوهشی انجام داده است. همچنین، به نظر می‌رسد هدف این پایگاه بیشتر اطلاع‌رسانی است. نگاهی به ویژگیهای منحصر به فرد ساختاری و محتوایی پایگاه مگ‌ایران روشن می‌سازد که بر خلاف پایگاه سید، فعالیت‌های مگ‌ایران اغلب در راستای خدمت‌رسانی و به منظور جذب مخاطب برای استفاده دوباره از پایگاه است. شایسته است پایگاه نامتن نیز با افزودن امکانات و قابلیت‌های جنبی بیشتر در کنار رسالت اصلی خود، در هر دو جنبه اطلاع‌رسانی و خدمت‌رسانی گام بردارد.

با توجه به نتایج حاصل از همپوشانی سنتی، مسئولان دو پایگاه مگ‌ایران و نامتن می‌توانند با انجام هماهنگی‌های لازم، ترتیبی اتخاذ کنند تا هر یک تنها برخی از حوزه‌های موضوعی را پوشش دهند. این تقسیم‌بندی موضوعی دارای مزایایی به شرح ذیل است:

الف) جلوگیری از دوباره‌کاری ب) افزایش جامعیت و در نتیجه کارایی نظام ج) ساده‌تر شدن امکان‌گزینش برای کاربران. شاید منطقی‌تر باشد که پایگاه مگ‌ایران و نامتن، مجله‌های علمی و پژوهشی را از مجموعه خود حذف و سرمایه‌گذاری خود را بر ارائه مقاله‌های سایر مجله‌ها متمرکز کنند، زیرا وقتی در پایگاه سید متن کامل اکثر مقاله‌ها، مجله‌های علمی و پژوهشی به طور رایگان در اختیار کاربران قرار می‌گیرد، پرداخت هزینه برای آنها در دو پایگاه دیگر قابل

ارزیابی ساختار و محتوای پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی / ۱۳۷

توجیه است. برای تهیه سیاهه واریسی پژوهش حاضر، افزون بر استفاده از تجربه‌های به دست آمده، تلاش شده است از اکثر مطالعات و پژوهش‌های پیشین نیز استفاده شود، بنابراین می‌توان از سیاهه حاضر به عنوان الگویی جهت ارزیابی و طراحی پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌ها استفاده کرد.

بررسی‌های انجام شده نشان داد نمی‌توان از بین سه پایگاه مورد بررسی، یک پایگاه را به عنوان بهترین و متناسب‌ترین پایگاه و با شرایط همه کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی انتخاب کرد. هر چند سه پایگاه سید، مگ‌ایران و نامتن حرکت ارزنده‌ای را آغاز کرده‌اند، نتایج این پژوهش گویای آن است که به منظور تداوم و بهبود خدمات، نیازمند تغییر، توسعه و تکمیل هستند.

منابع

- ابراهیمی، هـ (۱۳۸۵). بررسی وضعیت نمایه‌سازی و میزان همپوشانی پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه، مقالات فارسی، مقالات فرهنگی فارسی در مراکز اطلاع‌رسانی نمایه، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- اکبری، الف (۱۳۸۴). نقد و بررسی محتوا و ساختار پایگاه اطلاع‌رسانی الشیعه (آل بیت). فصلنامه ره‌آورد نور، ۱۲، ۲۸-۳۲.
- عصاره، ف.، پاپی، ز. (۱۳۸۷). ارزیابی تارنما (وب‌سایت)‌های کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی ایران به منظور ارائه پیشنهادهایی در جهت ارتقای کیفیت آن‌ها. علوم و فناوری اطلاعات، ۲۳ (۴)، ۳۵-۶۹.

- لامبرت، ج. (۱۳۸۰). انتخاب منابع اطلاعاتی. ترجمه مهري صديقي. تهران: مرکز اطلاعات و مدارك علمي ايران.

- مهرداد، ج.، زاهدي، ز. (۱۳۸۶). بررسي و مقايسه رابط كاربر دو ميزبان داخلي كتابخانه منطقه‌اي علوم تكنولوجي و پژوهشگاه اطلاعات و مدارك علمي ايران با چهار ميزبان خارجي: Proquest, Elsevier, Emerald, Ebsco. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۰ (۳)، ۱۰۷-۱۲۴.

- Andrychuk, S., Nie, S., O Shea, A., Parker, K. (2003). Evaluation electronic database. Research Paper. University of British Columbia School of Library, Archival and Information Studies. Retrieved September 6, 2008, from: www.slais.ubc.ca/COURSES/lib559f/03-04-wt2/project/S_Andrychuk/Content/evaluating_databases.pdf.
- Brown, J.D. (2003). The eric database: a comparison of four version. Reference Services Review, 31 (2), 154-174.
- Carcia, F.A., Teruel, A.G., Caldach, P.B., Frias, R.R., Blasco, L.C. (2005). A Comparative study of six European database of medical oriented web resources. Journal of Medical library Association, 93 (4), 467-479. Retrieved May 14, 2008, from: <http://www.pubmedcentral.nih.gov/articlerender.fcgi?artid=1250323>.
- Gavel, Y. Iselid, L. (2008). Web of science and Scopus: a journal title coverage overlap study. Online Information Review. 32 (1), 8-21. Retrieved July 19, 2008, from Emerald database.
- Jasco, P. (2000). Evaluating the journal Base of Database using the Impact factor of the ISI journal citation reports. In E. Martha (ed.). National Online Meeting Proceedings 2000: Proceeding of the 21th National Meeting, NewYork, May 16-18, 2000 (162-172). Wilians Medford, N.J.: Information today.
- Keyhani, A. (1993). The online journal of current clinical trials: an innovation in electronic journal publishing. Database. 16, 14-23. Retrieved October 4, 2008, from Proquest database.
- Luther, J. (2000). White Paper on electronic journal usage statistics. Serials Librarians, 41 (2), 119-148.

- Swarna, T., Kelyane, V.L., Prakasan, E.R., Kumar, V. (2002). Characteristics of the electronic journal: library philosophy and practice. *Serials journal of information management*, 39 (3), 271-282. Retrieved April 25, 2009, from <http://cat.inist.fr/?aModele=affisheN&cpsidt=14003976>.
- Vilar, P., Zumer, M. (2005). Comparison and evaluation of the user interfaces of e-journals. *Journal of Documentation*, 61 (2), 203-227. Retrieved September 20, 2008, from ProQuest database. <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=1&did=839122351&SrchMode=1&sid=2&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1222493165&clientId=79485>.